

Swędrowski, Jerzy

"Między ciągłością a zmianą", Henryk Sławiński, Kraków 2008 : [recenzja]

Warszawskie Studia Pastoralne 12, 154-157

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HENRYK SŁAWIŃSKI, *Między ciągłością a zmianą*, Kraków : Wydawnictwo M 2008, 344 s.

„Wiele razy i na różne sposoby Bóg przemawiał do ludzi” (Hbr 1, 1). Stwierdzenie autora Listu do Hebrajczyków może stać się inspiracją w poszukiwaniu znaków obecności i działania Boga. Orędzie Dobrej Nowiny pozostaje niezmiennie, co nie wyklucza, ani nie ogranicza pragnienia poznawania i coraz pełniejszego odkrywania prawdy. Najpełniejsze objawienie Boga dokonało się w Osobie Jezusa Chrystusa i w Jego Paschalnym Misterium. On powiedział o Ojcu wszystko co jest konieczne człowiekowi do zbawienia. On jest jedynym Pośrednikiem pomiędzy Bogiem, a ludźmi. Z tej prawdy płynie cały wysiłek Kościoła narodzonego w dzień Zesłania Ducha Świętego. Objawiona prawda dotyka konkretnego życia i niej jest nigdy w sferze historii, czy uciekania w przyszłość.

Każda epoka niesie ze sobą określone uwarunkowania, a kształtująca się i rozwijająca kultura pozwala coraz lepiej odczytywać prawdę zawartą w Objawieniu i świecie stworzonym. Kłopoty z odkrywaniem prawdy i zamazywaniem jej znaków tym bardziej uzasadniają potrzebę wiernego przekazywania orędzia Dobrej Nowiny jako znaku nadziei i życia dla świata. Wnikliwe patrzenie na otaczającą rzeczywistość daje możliwość lepszej i skuteczniejszej aplikacji słowa Bożego do konkretnych uwarunkowań. Nie tylko słowo, ale także sposoby i metody przekazu adekwatne do określonego czasu nie pozostają obojętne wobec skuteczności i zasięgu niesionego komunikatu.

W Liście apostołskim *Novo millennio ineunte* papież Jan Paweł II zwracając się między innymi do głosicieli słowa Bożego stwierdził: „Mamy karmić się słowem, aby być «sługami Słowa» w dziele ewangelizacji. Jest to z pewnością jedno z najważniejszych zadań stojących przed Kościołem na progu nowego tysiąclecia. Nawet w krajach, gdzie Ewangelia dotarła wiele wieków temu, przestało już istnieć «społeczeństwo chrześcijańskie», które mimo licznych ułomności, jaki cechują to co ludzkie, odwoływało się jednoznacznie do wartości ewangelicznych” (NMI 40).

Zastanawiając się nad przyczynami przekształceń w społeczeństwach do niedawna określanymi jako chrześcijańskie, a także dostrzegając procesy dokonujące się współcześnie trzeba ciągle zwracać uwagę na sposób głoszenia słowa Bożego. Podnoszona nieustannie potrzeba

„nowej ewangelizacji” realizuje się między innymi w głoszeniu homilii. Refleksja i wezwania Kościoła, aby zrobić przestrzeń dla Chrystusa w życiu człowieka kieruje ku szczególnemu zwróceniu uwagi na istotne elementy strukturalne homilii.

Ks. Henryk Sławiński – wykładowca homiletyki w wielu uczelniach środowiska krakowskiego podjął się refleksji nad współczesną recepcją teorii homilii w odniesieniu do Magisterium Kościoła oraz obecnymi wyzwaniem w przepowiadaniu słowa Bożego. Publikacja *Między ciągłością a zmianą* już w swoim tytule sugeruje spojrzenie na bazę i dorobek teorii kaznodziejskiej oraz otwartości w wydobywaniu współczesnych trendów i koncepcji. Podtytuł pracy: *Teoria homilii w Stanach Zjednoczonych po Soborze Watykańskim II* wprowadza i zachęca czytelnika polskiego do spotkania z recepcją koncepcji nauczania homilijnego. Jest to ciekawe choćby w interakcji myślenia ludzi „starego kontynentu” i „nowej ziemi”, która stawała się dla przedstawicieli wielu nacji nową ojczyzną. Ameryka jest często synonimem sukcesu, spełnienia marzeń i realizacji możliwości i pragnień.

We *Wstępie* (s. 5–17) autor sygnalizuje i zarysowuje podjęte w swoich rozważaniach trzy podstawowe typy nauczania Kościoła: misyjny, katechetyczny i homilijny. Komentując dorobek polskojęzycznych publikacji dotyczących Magisterium Kościoła w kwestii homilii, wiedzie ku spojrzeniu na dokument Komisji do spraw Życia i Posługi Kapłanów przy Krajowej Konferencji Biskupów Katolickich Stanów Zjednoczonych: *Fulfilled in Your Hearing*. Warto zauważyć, że autor publikacji sam przełożył wyżej wspomniany dokument na język polski, a w swoich rozważaniach uznał jego treść za interesującą propozycję zdynamizowania refleksji nad współczesnym przepowiadaniem. We *Wstępie* zasygnalizowano układ pracy i jej zamierzony cel. Główną ideą ma stać się nauka Kościoła dotycząca homilii oraz posoborowe poszukiwania form i proporcji treści tak katechetycznych, jak i kerygmatycznych. Nie bez znaczenia pozostaje aspekt antropologicznego doświadczenia.

W pierwszym rozdziale: *Homilia we współczesnym nauczaniu Kościoła Powszechnego* (s. 19–88) ks. Sławiński przywołuje w sposób dość podręcznikowy refleksję historyczną. W proporcjach epoka starożytna i patrystyczna zajmie niewiele miejsca, co budzi odrobinę niedosytu szczególnie jeśli chodzi o dziedzictwo Ojców Kościoła. Szeroko zaś będzie potraktowane nauczanie o homilii zawarte w tekstach Soboru

Watykańskiego II. Autor zajmie się także dokumentami dotyczącymi homilii w trakcie prac soborowych. Jego refleksja poprowadzi także poprzez nauczanie kolejnych papieży w kwestii przepowiadania, aż po problematykę homilii w *Sacramentum caritatis* papieża Benedykta XVI. Szczególnego znaczenia nabiera tutaj stwierdzenie Następcy św. Piotra, który mówi o homilii jako czynności liturgicznej. Warto tutaj wspomnieć jedno z ostatnich wystąpień papieża z 5 maja 2010 roku, który zauważył: „W ostatnich dziesięcioleciach, występowały tendencje, które podkreślały w tożsamości misji kapłana wymiar głoszenia, odrywając go od wymiaru uświęcania”.

Kolejny rozdział: *Amerykańskie innowacje w nauczaniu o homilii* (s. 89–146) przybliży amerykańskie koncepcje homiletyczne, które ogniskują się wokół spojrzenia na homilię jako: „interpretację ludzkiego życia w świetle tekstów świętych uzdalniającą wspólnotę do rozpoznania obecności i działania Boga oraz odpowiedzi na tę obecność poprzez wiarę, za pomocą liturgicznych słów i gestów i poza kontekstem liturgicznego zgromadzenia, poprzez życie zgodne z Ewangelią” (s. 105). Szerokie spojrzenie na wymiar liturgiczny i pozaliturgiczny prowadzi ku aktualizacji słowa Bożego nie tylko w wymiarze kultycznym, ale także w konkretności codzienności. Autor podejmuje w swoich rozważaniach jako istotny element spojrzenie na homilię jako na opowiadanie. Wychodząc od historii Boga poprzez historię homilisty, po historię słuchacza. Wydaje się to próbą nawiązania relacji i znalezienia wspólnych odniesień. Innym podjętym problemem jest język inkluzywny, który jak zauważa autor: „...nie ignoruje ani nie różnicuje osób ze względu na płeć, czy rasę” (s. 134).

Trzeci rozdział: *Źródła amerykańskich innowacji w nauczaniu homilii* (s. 147–202) traktuje o dorobku myśli homiletycznej i jej rozwoju na przestrzeni wieków. Podstawą są wzorce przyniesione z Europy, które w trakcie rozwoju i specyfiki społeczności amerykańskiej prowadzą ku „nowej homiletyce” (s. 157), gdzie akt przepowiadania traktowany jest jako dzieło współtworzone przez głosiciela, słuchaczy i tekst święty. Interesujące wydaje się zauważenie homiletycznej tradycji afroamerykańskiej, która jawi się dzisiaj jako najbardziej dynamiczna w Stanach Zjednoczonych, a jej przekaz jako komunikatywny i poruszający wyobraźnię. Autor zwraca także uwagę na ogromną rolę teorii komunikacji we współczesnym przekazie kaznodziejskim, którego pierwszym warunkiem jest konkret bezpośredniej obecności mówcy i słuchaczy.

Ostatni rozdział pracy ks. Sławińskiego: *Ocena nauczania o homilii w Stanach Zjednoczonych i postulaty dla homiletyki polskiej* (s. 203–276) jest odważną próbą wydobycia elementów wartościowych amerykańskiej koncepcji homiletycznej i wykorzystania ich na gruncie polskim. Autor wydobywa wartość aspektu liturgicznego homilii, który wydaje się, że nie jest obcy także współczesnemu przepowiadaniu w Polsce. Ks. Sławiński stawia postulat upowszechniania liturgicznej natury homilii w polskich publikacjach homiletycznych. Szczególnie ważne jest zaś interpretowanie ludzkiego życia w świetle tekstów świętych. *Zakończenie* (s. 277–286) jest rekapitulacją zaprezentowanych treści i zachętą do odkrywania bogactwa myśli, które – nie bezkrytycznie można wykorzystywać w konkretnie duszpasterstwa polskiego. Praca zawiera podsumowanie w języku angielskim (s. 287–296), po którym następuje *Wykaz skrótów* (297–302). Dość obszerna *Bibliografia* (s. 303–337) jest znakiem dobrego warsztatu, szczególnie liczne amerykańskie publikacje tam przywołane świadczą o solidnym podejściu do przedmiotu pracy. Publikację zamyka *Spis treści* na stronach: 339–341.

Publikacja ks. Henryka Sławińskiego jest odkrywczym i systematycznym przybliżeniem teorii homilii na gruncie amerykańskim. Dokument *Fulfilled in Your Hearing* – „dziś spełniły się te słowa Pisma...” oraz recepcja amerykańskiej posługi słowa może wzbogacić polską homiletykę i z otwartością dostrzegać współczesne trendy kaznodziejskie. Tytułowe *Między ciągłością a zmianą* nie wyklucza, ani ciągłości, ani nie staje w opozycji wobec zmian; może być twórczym wzbogaceniem w odkrywaniu współczesnych potrzeb i wyzwania, a nade wszystko w wierności depozytowi słowa Bożego.

ks. Jerzy Swędrowski